

Szlak Armii Krajowej na Ziemi Limanowskiej

W ramach otwartego konkursu ofert pn. „Małopolska Gościńska” w Powiecie Limanowskim powstał nowy produkt związany z turystyką historyczną pn. „Szlak Armii Krajowej na Ziemi Limanowskiej”.

W ramach realizowanego projektu przygotowano logo projektu w nawiązaniu do jednego z symboli konspiracji, wykorzystywanych w podziemnej prasie w czasie niemieckiej okupacji na Ziemi Limanowskiej. Na ścianie hali sportowej I Liceum Ogólnokształcącego im. Władysława Orkana (od strony ul. Józefa Piłsudskiego), przygotowano partyzancki mural. W dwunastu wybranych miejscach na terenie kilku gmin ustawiono tablice turystyczne zawierające treści historyczne, ciekawostki oraz fotografie z epoki związane z działalnością konspiracyjną. W celu poszerzenia oferty turystycznej opracowano mapę, zawierającą 64 miejsca związane z działalnością konspiracyjną na Ziemi Limanowskiej. Mapa zawiera oznakowane obiekty historyczne oraz fotografie i opisy miejsca pamięci oraz jego lokalizację. Ostatnim elementem projektu jest przewodnik prezentujący historię wybranych miejsc pamięci na Limanowszczyźnie.

Ze względu na obszerną tematykę jaką jest wojna i czas okupacji, za podstawowe terytorialne kryterium projektu przyjęto tworzenie narracji historycznej w oparciu o współczesne granice powiatu limanowskiego. Te zaś pokrywają się z administracją polskiego państwa podziemnego w czasie niemieckiej okupacji. W latach 1940-1945 w ramach Obwodu Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej (odpowiednik przedwojennego powiatu) znalazły się wszystkie wówczas istniejące gminy zbiorowe powiatu tj. Dobra, Jodłownik, Kamienica, Limanowa – miasto, Limanowa – wieś, Łukowica, Mszana Dolna I, Mszana Dolna II, Niedźwiedź, Skrzydlina, Tymbark, Ujanowice. Zatem zredagowana treść nawiązuje do miejsc pamięci na Ziemi Limanowskiej z wyłączeniem południowozachodniego, zalesionego obszaru Gorców ze względu na jego odrębną, integralną historię z okresu niemieckiej okupacji.

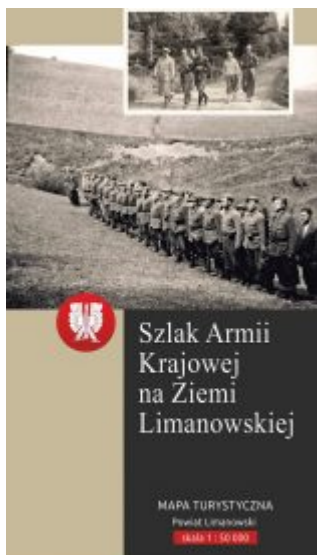
Ważnym elementem projektu było zinventaryzowanie obiektów historycznych na terenie powiatu limanowskiego, naniesienie ich na mapę i opisanie.

Każdego roku w czasie sezonu turystycznego, piesi, rowerzyści przemierzając się po szlakach turystycznych, pieszych, rowerowych Ziemi Limanowskiej, napotykają obiekty związane z okresem II wojny światowej. Niektóre z pomników, kapliczek czy innych miejsc pamięci są oznakowane na powszechnie dostępnych mapach turystycznych. Do tej pory planując wycieczki po Ziemi Limanowskiej należało pamiętać, że teren powiatu limanowskiego jest położony w przeważającej większości na obszarze Beskidu Wyspowego oraz północnej części Gorców. Nie można zapominać, że północnozachodnia część Ziemi Limanowskiej, rejon: Szczyrzyc – Jodłownik – Mstów – Słupia – Nowe Rybie jest zaliczany do Pogórza Wiśnickiego. W celu ujednoczenia zebranych informacji na temat miejsc pamięci związanych z konspiracją, w ramach projektu wraz z wydawnictwem Compass opracowano mapę turystyczną w skali 1:50 000. Mapa pokrywa teren powiatu limanowskiego, zawiera wszystkie dotychczas oznakowane piesze, rowerowe, konne szlaki turystyczne PTTK, szlaki gminne, ścieżki przyrodnicze, historyczne i inne. Na mapie oznakowano 64. miejsca pamięci związane z działalnością AK na Ziemi Limanowskiej. Wśród nich znalazły się kwatery wojenne z okresu II wojny światowej na cmentarzach parafialnych m.in. w Dobrej, Limanowej, Mszanie Dolnej, Tymbarku czy na cmentarzu ofiar II wojny światowej w Skrzydlnej. Nieodłącznym elementem beskidzkiego krajobrazu są pomniki, kapliczki, obeliski związane z martyrologią narodu polskiego. Wśród nich znalazły się te, które były dotąd powszechnie znane i oznakowane na turystycznych mapach jak np. pomnik ofiar niemieckiej pacyfikacji w 1944 r. w Gruszowcu, pomnik partyzancki w Szczawie, pomnik poległych partyzantów w 1944 r. w Zalesiu, pomnik ofiar II wojny światowej w Szczyrzycu. Wśród innych oznakowanych miejsc znalazły się mniej znane obiekty związane z konspiracją. Pamięć o nich kultywują mieszkańcy danej miejscowości, szkoły i samorządy. Do takich miejsc należą m.in. Krzyż partyzancki w os. Za Kopcem w Stróży, Krzyż partyzancki na górze Ciecień, obelisk kpt. Józefa Bednarka w Pasierbcu, pomnik ofiar II wojny światowej w Młyńczyskach, pomnik poległych żołnierzy OP AK „Błyskawica” w Zamieściu.

Część obiektów spośród naniesionych na mapę to miejsca zinwentaryzowane na podstawie badań historyków w ostatnich 10-15 lat. Wśród nich znajdują się zrutowiska AK w Mszanie Górnej, na górze Ćwilin, na polanach wzgórza Dzielec w Słopicach czy na os. Polanki w Szczawie oraz obozowisko oddziału partyzanckiego AK „Wilki” na Mogielicy, obiekty związane z tajnym nauczaniem w Ujanowicach i Źmiącej. Na mapie naniesiono utworzone w ostatnich latach ścieżki turystyczne, historyczno-edukacyjne m.in. ścieżki: 1. PSP AK im. kpt. Juliana Krzewickiego „Filipa” oraz OP AK „Wilki” w rejonie góry Mogielicy na terenie gminy Słopnice, ścieżkę turystyczno-edukacyjną na terenie gminy Tymbark. Mapa została wzbogacona o miejsca związane z kultem religijnym. Kilka obiektów sakralnych Ziemi Limanowskiej posiada swoje miejsca pamięci w postaci tablic poświęconych ofiarom II wojny światowej. Do takich należą: kościół pw. Najświętszego Serca Jezusowego w Glisnem, Bazylika Matki Boskiej Bolesnej w Limanowej, kościół pw. Józefa Oblubieńca NMP w Lubomierzu, kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Szczawie czy Opactwo OO. Cystersów w Szczyrzycu. Kolejnymi obiektami oznakowanymi na mapie są miejsca baz partyzanckich w obiektach turystycznych, należą do nich: schronisko PTTK na Luboniu Wielkim oraz baza szkoleniowo-wypoczynkowa „Lubogoszcz” na Lubogoszczu (obecnie należąca do Krakowskiego Szkolnego Ośrodka Sportowego). Nie zabrakło upamiętnienia działalności konspiracyjnej w obiektach przemysłowych jak np. budynki dawnej Podhalańskiej Spółdzielni Owocarskiej w Tymbarku, budynki dawnej rafinerii w Sowlinach. Wyjątkowymi miejscami, oznakowanymi na mapie są czynne Izby historyczne, które w okresie sezonu turystycznego i często poza nim udostępniają swoje obiekty do zwiedzania i poznawania historii lokalnej. Należą do nich: Izba Pamięci 1. PSP AK w Słopicach, Muzeum 1. PSP AK w Szczawie, Izba Pamięci Narodowej w Gminnej Bibliotece Publicznej w Tymbarku. Prace nad wydaniem mapy przyczyniły się do weryfikacji dotychczas błędnie oznakowanych miejsc na mapach turystycznych lub zawierających błędne daty obelisków. I tak, oznaczono miejsce właściwej lokalizacji nowego miejsca pamięci ofiar niemieckiej egzekucji z 12 września 1939 r. w kamieniołomie na „Cieniawie” w Mordarce. Oznaczono pomnik ofiar niemieckiej egzekucji z 6 września 1939 r. w Tymbarku. Zweryfikowano błędnie zapisaną datę na obelisku ofiar niemieckiej egzekucji w Starej Wsi z 1943 r. W rzeczywistości egzekucja miała miejsce w lutym 1944 r. Liczba obiektów naniesionych na mapie nie wyczerpuje tematyki zagadnień związanych z niemiecką okupacją. Stanowi przyczynek do dalszego rozwoju badań, poszukiwań i weryfikacji.

Obiekty na Szlaku Armii Krajowej na Ziemi Limanowskiej

1 Chyszówki – Pomnik Spotkania Pokoleń	23 Mtyńczyska – Pomnik ofiar wojny 1939-1945	43 Stara Wieś – Obelisk ofiar niemieckiej egzekucji w 1944 r.
2 Ciecień (830 m n.p.m.) – Krzyż Partyzancki. Altana partyzancka	24 Mogielica – Obóz partyzancki Oddziału AK „Wilki”	44 Stróża – Krzyż Partyzancki 1943 r. Osiedle Za Kopcem
3 Ćwilin (1072 m n.p.m.) – Zrutowisko Armii Krajowej „Sokół”	25 Mszana Dolna – Pomnik, ofiar terroru hitlerowskiego i stalinowskiego z lat 1939-1945	45 Szczawa – Kościół Partyzancki. Muzeum 1. Pułku Strzelców Podhalańskich AK
4 Dobra – Cmentarz parafialny	26 Mszana Dolna – Cmentarz parafialny. Kwatera wojenna	46 Szczawa – Zrutowisko Armii Krajowej „Wilga” na os. Polanki
5 Glisne – Kościół Najświętszego Serca Jezusowego	27 Mszana Górna – Zrutowisko AK „Sroka 1”	47 Szczawa – Pomnik partyzancki
6 Gruszowiec – Pomnik pomordowanych przez hitlerowców 1 listopada 1944 r.	28 Niedźwiedz – Cmentarz parafialny. Mogiła-obelisk mjr. Juliana Zapaty „Lamparta”. Dowódcy IV nowotarskiego batalionu 1. PSP AK	48 Szczawa – Osiedle Bukówka. Bitwa szczawska styczeń 1945 r.
7 Jodłownik–Dobroniów – Łądowisko AK „Mucha”	29 Olszówka – Mogiła ofiar terroru hitlerowskiego we wrześniu 1939 r., oraz mogiła w której spoczywa ppor. Zbigniew Kondat „Dick” z OP AK „Mszyca”	49 Szczyrzyc – Szczyrzyc. Opactwo OO. Cystersów
8 Jurków – Cmentarz parafialny. Mogiła zbiorowa 8 partyzantów z 1944 r.	30 Pasierbiec – Obelisk kpt. Józefa Bednarka	50 Szczyrzyc – Pomnik ofiar II wojny światowej
9 Kamienica – Cmentarz parafialny. Mogiły zbiorowe ofiar terroru niemieckiego	31 Piekietko – Obelisk kpt. Tadeusza Paolone	51 Tymbark – Cmentarz parafialny. Kwatera wojenna
10 Kasina Wielka – Stacja PKP	32 Porąbka – Pomnik ofiar faszyzmu, niemieckiej pacyfikacji w 1944 r.	52 Tymbark – Budynek nowego dworu. Zofia Turska
11 Kasina Wielka – Miejsce straceń z 14 listopada 1943 r.	33 Przyszowa – Cmentarz parafialny. Pomnik – mogiła Genowefy Kroczej „Lotte”	53 Tymbark – Podhalańska Spółdzielnia Owocarska („Owocarnia”)
12 Kasina Wielka – Miejsce straceń 23 grudnia 1943 r.	34 Rupniów – Budynek Szkoły Powszechnej na osiedlu Bednarki	54 Tymbark – Gminna Biblioteka Publiczna. Tablica kpt. Tadeusza Paolone „Lisowskiego”. Izba Pamięci Narodowej
13 Kłodne – Pomnik 28 ofiar niemieckiej egzekucji z 1944 r.	35 Skrzydlna – Cmentarz ofiar II wojny światowej	55 Tymbark – Obelisk – rynek
14 Kostrza – Obelisk upamiętniający wydarzenia z 1944 r.	36 Skrzydlna – Stacja PKP. Osiedle Podlesie pod Śnieżnicą. Miejsce niemieckiej pacyfikacji 20-21 sierpnia 1944 r.	56 Ujanowice – Obelisk upamiętniający tajne nauczanie 1939-1945
15 Laskowa – Dwór Michałowskich	37 Stopnice – Pomnik Partyzantom 1939-1945	57 Wilczyce – Szpital Zielonego Krzyża
16 Laskowa – Cmentarz wojenny nr 358	38 Stopnice – Izba Pamięci 1. Pułku Strzelców Podhalańskich Armii Krajowej	58 Wysokie – Obelisk, upamiętniający walki Batalionów Chłopskich na Ziemi Sądeckiej i Limanowskiej z niemieckim okupantem
17 Limanowa – Cmentarz parafialny. Kwatera wojenna	39 Stopnice – Obelisk lotników alianckich. Zrutowisko AK „Sójka”	59 Zalesie – Pomnik poległych partyzantów 1944 r.
18 Limanowa – Bazylika Matki Boskiej Bolesnej	40 Stopnice – Polana pod Groniem. Miejsce mszy św. w 1944 r.	60 Zalesie-Wyrębiska – Obelisk – leśniczówka Andrzeja Florka
19 Limanowa – Lipowe. Obelisk ofiar niemieckiego terroru z 1945 r.	41 Stopnice – Pomnik 32 ofiar hitleryzmu, niemieckiej egzekucji z 1944 r.	61 Zalesie-Wyrębiska – Krzyż Partyzancki
20 Lubogoszcz (968 m n.p.m.) – Baza Szkoleniowo-Wypoczynkowa „Lubogoszcz”, Ośrodek „YMCA”. W czasie II wojny światowej, miejsce kwaterowania Oddziału Partyzanckiego AK „Mszyca”	42 Sowliny – Budynek dawnej rafinerii. Tablica członków organizacji konspiracyjnych TOW i ZWZ	62 Zamieście – Pomnik poległych żołnierzy OP AK „Błyskawica” w 1944 r.
21 Lubomierz – Miejsce niemieckiej pacyfikacji 3-4 lipca 1943 r.		63 Źmiąca – Kapliczka partyzancka na Cuprówce
22 Luboń Wielki (1023 m n.p.m.) – Schronisko PTTK. Tablica OP AK „Mszyca”		64 Źmiąca – Tablica upamiętniająca tajne nauczanie w czasie niemieckiej okupacji w latach 1939-1945

MAŁOPOLSKA

